

FÁMY Z BRNA

„ZPRÁVY, ZVĚSTI A SENZACE ŽIJÍ V NAŠEM MĚSTĚ NEUSTÁLE. VEZMĚME JEN PŘÍBĚHY, KTERÉ SE „ZARUČENĚ“ UDÁLY V PARCÍCH KOLEM ŠPILBERKU, NEBO O NEŠTĚSTÍ NA PEKAŘSKÉ ULICI, PŘI KTERÉM V PROPADLÉ SILNICI NAVŽDY ZMIZELA JEDNA PANÍ; I O TOM SE V BRNĚ DLOUHO VYPRÁVĚLO. MNOHÉ Z POVĚSTÍ, LEGEND I VZPOMÍNEK BĚHEM ČASU UPADLY DO ZAPOMENUTÍ. NĚKTERÉ VŠAK ŽIJÍ DOSUD A K NIM PŘIBÝVAJÍ NOVÁ VYPRÁVĚNÍ, NOVÉ VZPOMÍNKY, NOVÉ VTIPY, NOVÉ ZPRÁVY A SENZACE. I SOUČASNÍ OBYVATELÉ BRNA MAJÍ POTŘEBU VZÁJEMNÝCH KONTAKTŮ, POTŘEBU SI „NĚCO SDĚLIT“ I POTŘEBU VYPRÁVĚT.“

Marta Šrámková: Vyprávění a pověsti.

Město pod Špilberkem. O lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR 1993

PÉRÁK V BRNĚ

Babička mi vyprávěla, že za druhé světové války řádl v Brně tajemný fantom zvaný Pérák. Nikdo neví, kdo to byl... Lidé ho znali jen jako tajemnou postavu s péry na nohou. Dokázal díky nim přeskočit nejen auto či šalinu, ale prý i vysoké činžovní domy. Nejčastěji býval viděn na střechách Francouzské ulice.

Ilustrace Stanislav Setínský
(z knihy Černá sanitka: Druhá žít, 2007)

Fámy o Pérákově se začaly masově šířit ve 40. letech 20. století. Přestože o přízraku neinformoval dobový tisk ani rozhlas, v existenci skákajícího fantoma uvěřily v tehdejší Protektorátu Čechy a Morava tisíce lidí. Žádný Pérák samozřejmě nikdy neexistoval. Jednalo se jen o svébytnou místní verzi mezinárodního folklorního vyprávění o skákajícím přízraku, které vzniklo v roce 1838 v Anglii, odkud se následně rozšířilo do celého světa. Nejvýrazněji zapustilo kořeny právě ve velkých městech jako je Brno.

BRNĚNSKÉ PODZEMÍ

Celé centrum Brna je protkané hustou sítí podzemních chodeb ještě ze středověku. Nikdo nemá jejich přesné plány, a proto často dochází k propadům země a dalším neštěstím, které ale úřady a média úzkostlivě tají. Jediná taková událost, o které se veřejnost dozvěděla, byla tragédie, která se přihodila v Pekařské ulici. Někdy v polovině 70. let se zde do podzemní stoky propadla jedna paní a už ji nikdy nikdo nenašel. Dodnes se ale tají, že obětí bylo tehdy daleko víc – asi osm – a propadla se tehdy dokonce celá tramvajová zastávka!

Devět z deseti fám je negativního ladění a varuje před nejrůznějšími nástrahami světa, který nás obklopuje. Fámy tak lze chápat i jako jakousi preventivní obrannou reakci společnosti před všemožnými hrozbami – byť tyto hrozby často neúměrně zveličují, jako toto fiktivní varování založené na skutečné tragédii z roku 1976.

ČERNÁ SANITKA

Na sídlišti v Bohunicích jezdila tajemná černá sanitka bez poznávací značky. Unášela děti, které si hrály samy venku, a ty pak někdo uvnitř tajně zabíjel a jejich orgány prodával boháčům do Západního Německa.

Pravděpodobně nejrozšířenější domácí fáma druhé poloviny 20. století, nejaktuálnější na přelomu let 1988 a 1989, kdy se dokonce dočkala oficiálních dementí v médiích. Tato bizarní smyšlenka, odrážející dobovou nedůvěru k vládnoucímu režimu, vznikla díky kombinaci tří faktorů. Prvním z nich byl vliv mezinárodní východoevropské fámy o tajemném černém voze unášejícím děti, která vznikla ve 30. letech v tehdejší SSSR, kterou následně konkretizoval oblíbený západoněmecký thriller *Fleisch (Kandidáti života a smrti)* z roku 1987. Třetím důvodem pak byla neustálá touha společnosti po historkách o únosech dětí, které v 90. letech získaly poněkud odlišnou podobu.

ÚNOS V IKEA

Včera jsem se dozvěděla dost příšernou novinku. Moje kamarádka byla na nákupu v IKEA v Dolních Heršpících, když se náhle spustil poplach a celý objekt byl uzavřen, aby nikdo nesměl ven ani dovnitř. Celá akce vznikla proto, že se jedné mamince ztratila malá blondátá holčička, která už běhala. Maminka ji na chvíli spustila z očí a za okamžik už ji nemohla najít. Holčičku dlouho hledali, až ji našli na pánských záchodcích, omámenou nějakou drogou, v chlapečkovském oblečení a s vlásky obarvenými načerno. Díky duchapřítomnosti matky, která tímto způsobem zalarmovala ochranu objektu, se zřejmě únosce polekal a prchl. Jinak by si asi nikdo nevšiml černovlasého chlapečka, když by hledali blond holčičku.

Aktuálně nejrozšířenější moderní verze klasické fámy o únosech dětí, situovaná do typického prostředí obchodního domu. Tato smyšlená historka se poprvé objevila v 70. letech 20. století v západní Evropě a k nám dorazila v polovině 90. let. Přes vytrvalá dementí policie, obchodníků i odborníků tato smyšlenka neustále koluje v domácí tradici – naposledy se masověji rozšířila v létě 2010 na Zlínsku. Vedle tradičního ústního podání je dnes šířena i jako takzvaný hoax – falešný poplašný řetězový e-mail, na českém internetu aktuální od listopadu 2004.

ŽILETKY NA TOBOGÁNU

Víte, co se nedávno stalo dceři mojí kolegyně v tom novém akvaparku v Kohoutovicích? Šla se tam se spolužačkami projet na tobogánu, jede a najednou ucítí bodnutí, sjede ze skluzavky do vody a v bazénu všude okolo ní krev. Měla úplně rozříznuté zadek! Plavčík, kterého tam přivolali, našel na tobogánu rozlámané žiletky přilepené žvýkačkou. Prý se to tam stává docela často. Dávají je tam z legrace malí Cikáni, kteří pak stojí u bazénu a baví se tím, jak se lidi pořežou.

Nejrozšířenější xenofobní fáma, která byla poprvé zachycena v 70. letech 20. století na Kladně. Tato smyšlenka je dodnes vyprávěna prakticky o všech plaveckých stadiónech, akvaparcích a veřejných koupalištích v České republice. Stejně jako většina fám je i toto xenofobní varování mezinárodní. Za smyšleného viníka zákeřného kladení žiletek na vodní skluzavky jsou po celém světě vždy označováni příslušníci nejrůznějších etnických menšin – v USA černoši a Hispánci, ve Velké Británii Indové a Pákistánci, ve Francii Arabové a v sousedním Německu Turci.